

Odměna advokáta

Pokud soud přizná odměnu advokátovi za výkon funkce opatrovníka ustanoveného soudem osobě, jíž se nepodařilo doručit na adresu v cizině s odkazem na tarifní hodnoty stanovené v § 9 odst. 5 advokátního tarifu, jehož část ve slovech „jehož pobyt není znám,“ byla zrušena nálezem sp. zn. Pl. ÚS 4/19 pro rozpor s principem rovnosti a právem získávat prostředky pro své životní potřeby prací, zasáhne do základních práv advokáta zaručených čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod.

(Usnesení Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 2982/21 ze dne 14.3.2022)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti advokáta Mgr. M.S., sídlem B., proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 16. srpna 2021 č. j. 15 Co 92/2021-165 a proti výroku II usnesení Městského soudu v Brně ze dne 25. března 2021 č. j. 34 C 102/2019-129, za účasti Krajského soudu v Brně a Městského soudu v Brně, jako účastníků řízení, a MUDr. P.V., zastoupeného JUDr. B.K., advokátkou, sídlem B., jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 16. srpna 2021 č. j. 15 Co 92/2021-165 a výrokem II usnesení Městského soudu v Brně ze dne 25. března 2021 č. j. 34 C 102/2019-129 byla porušena práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na rovnost účastníků v řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem stěžovatele podnikat a získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 16. srpna 2021 č. j. 15 Co 92/2021-165 a výrok II usnesení Městského soudu v Brně č. j. 34 C 102/2019-129 ze dne 25. března 2021 se ruší.

Z odůvodnění

I. Vymezení věci

1. Posuzovanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených výroků napadených rozhodnutí, neboť tvrdí, že jimi došlo k porušení jeho práv zaručených čl. 26 odst. 3 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Jak vyplynulo z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu Městského soudu v Brně (dále také "městský soud") sp. zn. 34 C 102/2019, městský soud vede pod sp. zn. 34 C 102/2019 řízení o žalobě na zaplacení 55 777,47 Kč s příslušenstvím. Usnesením městského soudu č. j. 34 C 102/2019-81 ze dne 4. 11. 2020 byl stěžovatel ustanoven opatrovníkem žalovaného coby osoby, které se nezdařilo doručit na známou adresu v cizině. Dne 18. 12. 2020 stěžovatel informoval soud, že se mu podařilo se s žalovaným sejit. Usnesením č. j. 34 C 102/2019-129 ze dne 25. 3. 2021 městský soud stěžovateli oznámil, že jeho funkce opatrovníka žalovaného zanikla (výrok I) a přiznal stěžovateli odměnu za zastupování ve výši 3 388 Kč (výrok II, který je napaden posuzovanou ústavní stížností). Proti výroku II podal stěžovatel odvolání, které Krajský soud v Brně (dále také "krajský soud") ústavní stížností napadeným usnesením č. j. 15 Co 92/2021-165 ze dne 16. 8. 2021 zamítl.

3. V odvolání stěžovatel namítal, že náklady zastoupení vyčíslil na celkem 35 961 Kč, avšak městský soud jednak nesprávně určil tarifní hodnotu ve výši 1 000 Kč podle § 9 odst. 5 advokátního tarifu, jednak přiznal stěžovateli odměnu pouze za čtyři úkony právní služby, ačkoli jich stěžovatel provedl více. Krajský soud k tomu uvedl, že § 9 odst. 5 advokátního tarifu byl v aplikované části stále platný a

účinný, přičemž nepřiznané úkony právní služby přesahovaly rámec, pro který je opatrovník řízení ustanoven.

4. V ústavní stížnosti stěžovatel namítá, že soudy zvolily při aplikaci advokátního tarifu ustanovení, které zasahuje do jeho ústavně zaručených práv, ačkoli vůbec nemuselo být použito a mohl být zvolen jiný, vůči právům stěžovatele šetrnější postup. Neústavnost postupu obecných soudů dle stěžovatele dokládá i nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 17/21 ze dne 19. 10. 2021, kterým byl § 9 odst. 5 advokátního tarifu v celém rozsahu zrušen. Již dříve přitom Ústavní soud v sérii nálezů dospěl k závěru, že předmětné ustanovení je neústavní a jeho část zrušil, přičemž ke zrušení celého ustanovení nepřistoupil jen pro absenci aktivní legitimace navrhovatelů.

5. Stěžovatel poukazuje zejména na nález sp. zn. Pl. ÚS 4/19 ze dne 24. 9. 2019, v němž Ústavní soud dospěl k závěru, že opatrovníku, který byl ustanoven účastníkovi, jehož pobyt není znám, náleží odměna dle hodnoty sporu. V nynější věci byl stěžovatel ustanoven opatrovanému, kterému se nepodařilo doručit v cizině, což je skutkově téměř identický případ. Na tyto okolnosti údajně stěžovatel upozorňoval, soudy na ně však nereagovaly.

6. K nepřiznaným úkonům právní služby stěžovatel uvádí, že městský soud pochybil už tím, že stěžovateli v rozporu s judikaturou včas neoznámil, že jeho funkce opatrovníka zanikla. V důsledku toho povinnosti stěžovatele jako opatrovníka nadále trvaly, a stěžovatel tak musel činit úkony v zájmu opatrovaného tak, aby nedošlo k újmě na jeho právech. Stěžovatel proto za opatrovaného jednal s protistranou, protože opatrovaný měl za žalobcem pohledávky, které bylo možno započíst, přičemž toto započtení by mělo za následek zlepšení postavení opatrovaného v řízení. Stěžovatel nesouhlasí s argumentem krajského soudu, že takto provedené úkony překračují rámec, pro který byl opatrovník ustanoven, neboť započtení sice je hmotněprávním jednáním, ovšem s předmětem řízení velmi úzce souvisí a je procesní obranou. I zde přitom stěžovatel namítá, že soudy svá rozhodnutí řádně neodůvodnily.

II. Průběh řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní soud vyzval účastníky a vedlejší účastníky řízení k vyjádření k ústavní stížnosti.

8. Městský soud v Brně i Krajský soud v Brně odkázaly na obsah napadených usnesení.

9. MUDr. P.V. (v řízení před soudy v postavení žalobce) ve vyjádření uvedl, že jej stěžovatel kontaktoval dne 22. 12. 2020 s návrhem na mimosoudní vyrovnání, přičemž z textu návrhu bylo zřejmé, že se mu podařilo s žalovaným spojit a že jsou v kontaktu. Dne 8. 2. 2021 obdržel od stěžovatele výzvu, ve které bylo již výslovně uvedeno, že se s žalovaným setkal, a v níž stěžovatel uplatnil mimo jiné požadavek, aby mu žalobce zaplatil odměnu za sepsání výzvy dle advokátního tarifu ve výši 6 460 Kč. Tento požadavek stěžovatel dle žalobce ani nemohl myslet vážně vzhledem k tomu, že výzvu zaslal jako opatrovník, jehož odměnu hradí stát. Žalobci byla dne 9. 2. 2021 doručena výzva k plnění od samotného žalovaného, kterou dle žalobce patrně sepsal stěžovatel a na níž byla uvedena i kontaktní adresa žalovaného. Bylo tedy evidentní, že žalovaný je kontaktní, o probíhajícím řízení ví, je mu znám obsah žaloby a osobně se se stěžovatelem schází a uplatňuje svou procesní obranu. Funkce opatrovníka však byla vytvořena k hájení zájmů účastníka, který se nemůže řízení účastnit, což nebyl tento případ. Stěžovatel však údajně nesdělil soudu, že důvody pro opatrovnictví odpadly, čímž měl dopustit, že ochranu ve formě zastoupení opatrovníkem čerpal účastník, který pro to nesplňoval podmínky. Úkony stěžovatele tak daleko překročily rámec, pro který byl ustanoven, a soudy tak správně přiznaly odměnu pouze za 4 úkony právní pomoci. Stěžovatel mohl žalovaného zastupovat na základě plné moci a za odměnu hrazenou žalovaným, místo toho pokračoval v zastupování z pozice ustanoveného opatrovníka a jako opatrovník zaslal výzvy, uplatňoval údajně pohledávky, prováděl započtení apod., čili překračoval práva a povinnosti opatrovníka. Pokud by

Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl, znamenalo by to, že kontaktní a osobně v České republice přítomný žalovaný v podstatě čerpal bezplatnou právní pomoc za finanční prostředky státu. Proto by Ústavní soud měl ústavní stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou, nebo ji zamítnout.

10. Stěžovatel Ústavní soud informoval, že repliku k obdržným vyjádřením podávat nebude.

11. Ústavní soud rozhodl podle § 44 zákona o Ústavním soudu bez nařízení ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci.

III. Procesní předpoklady řízení o ústavní stížnosti

12. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl (v rámci dané procesní části) účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje.

IV. Vlastní posouzení

13. Ústavní stížnost je důvodná.

14. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že není součástí soustavy obecných soudů, a nepřísluší mu proto ani vykonávat dohled nad jejich rozhodovací činností. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li jejich rozhodnutím k porušení práv stěžovatele chráněných ústavním pořádkem. Skutečnost, že se soud opřel o právní názor, se kterým se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě relevantní důvod k podání ústavní stížnosti. Výklad a následné použití právních předpisů obecnými soudy nicméně mohou být v některých případech natolik extrémní, že vybočí z mezí hlavy páté Listiny, jakož i z principů ovládajících demokratický právní stát, a zasáhnou tak do některého ústavně zaručeného základního práva.

15. Soudy při určení výše odměny stěžovatele vycházely z § 9 odst. 5 advokátního tarifu, který v původním znění před několika derogačními zásahy Ústavního soudu zněl takto: "Při výkonu funkce opatrovníka ustanoveného správním orgánem účastníku řízení, ustanoveného soudem podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob, jmenovaného soudem podle zákona upravujícího zvláštní řízení soudní nebo ustanoveného soudem účastníku řízení, jehož pobyt není znám, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení, nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat, se považuje za tarifní hodnotu částka 1 000 Kč."

16. Ústavní soud nálezem sp. zn. Pl. ÚS 4/19 ze dne 24. 9. 2019 zrušil část § 9 odst. 5 advokátního tarifu ve slovech "jehož pobyt není znám", neboť dovodil, že daná část citovaného ustanovení je rozporná mimo jiné se zásadou rovnosti ve vztahu k právu získávat prostředky pro životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 3 Listiny, a to z důvodů, které v nálezu podrobně rozvedl. Nálezy sp. zn. Pl. ÚS 22/19 ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 23/19 ze dne 28. 1. 2020 a sp. zn. Pl. ÚS 26/19 ze dne 3. 3. 2020 Ústavní soud zrušil další části § 9 odst. 5 advokátního tarifu, nicméně v části zaměřené na opatrovníky ustanovené účastníkům řízení, jimž se nepodařilo doručit na známou adresu, zůstal § 9 odst. 5 advokátního tarifu platný a účinný, až nakonec nálezem sp. zn. Pl. ÚS 17/21 ze dne 19. 10. 2021 Ústavní soud zrušil § 9 odst. 5 advokátního tarifu jako celek.

17. Nyní napadená rozhodnutí byla vydána v době po nálezech Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/19, sp. zn. Pl. ÚS 22/19, sp. zn. Pl. ÚS 23/19 a sp. zn. Pl. ÚS 26/19, avšak ještě před vydáním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/21, a tedy za situace, kdy § 9 odst. 5 advokátního tarifu byl účinnou součástí právního řádu a upravoval tarifní hodnotu pro výpočet odměny advokáta, který byl ustanoven opatrovníkem účastníkovi, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině.

18. Ústavní soud se podobnou situací zabýval mimo jiné v nálezu sp. zn. II. ÚS 3210/20 ze dne 8. 4. 2021, jehož závěry lze aplikovat i na nyní posuzovaný případ.

19. Jak tehdy Ústavní soud uvedl, ačkoliv (až do nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/21) nemohl podrobit přezkumu celý § 9 odst. 5 advokátního tarifu, tak již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/19 upozornil (a v navazujících nálezech to zopakoval), že jeho výtky přesahují rušenou část hypotézy předmětného ustanovení a důvody neústavnosti mohou dopadat i na ostatní části hypotézy § 9 odst. 5 advokátního tarifu. Shledají-li proto obecné soudy v jiných řízeních, že důvody neústavnosti dopadají i na jinou část § 9 odst. 5 advokátního tarifu, nebudou ji v konkrétním případě aplikovat, neboť jsou vázány jen zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.

20. Soudy se tedy v souladu s nálezem sp. zn. Pl. ÚS 4/19 měly pozorně zabývat tím, zda v nynějším případě aplikovaná část hypotézy § 9 odst. 5 advokátního tarifu není v rozporu s ústavním pořádkem, nicméně tak neučinily a spokojily se s konstatováním, že v tomto rozsahu § 9 odst. 5 advokátního tarifu dosud Ústavním soudem zrušen nebyl. Tím porušily stěžovatelovo právo na soudní ochranu, neboť nerespektovaly judikaturu Ústavního soudu a ve věci rozhodly bez ohledu na několikrát opakovaný názor Ústavního soudu.

21. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy platí, že vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby. Ústavní soud ve své judikatuře dovodil, že toto ustanovení zakládá i precedenční působení jeho nálezů. Nosné důvody tak jsou pro obecné soudy při řešení obdobných případů závazné a obecné soudy je musejí ve své činnosti reflektovat. Ústavní soud se komplexně k precedenčním účinkům své judikatury vyjádřil v nálezu sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007. Povinnost reflektovat ústavněprávní výklad Ústavního soudu "znamená následovat ho ve skutkově podobných případech, anebo přednést seriózní argumenty, které vedou k závěru, že vzhledem k relevantním skutkovým rozdílům není vhodné aplikovat již vyslovený princip v tomto dalším případě". Je-li obecný soud přesvědčen, že by nebylo správné následovat rozhodovací praxi Ústavního soudu, může se od nosných důvodů nálezu odchýlit a předložit konkurující úvahy. Nesplnění těchto požadavků představuje porušení základního práva dotčené osoby na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

22. Vzhledem pak k tomu, že nálezem sp. zn. Pl. ÚS 17/21 Ústavní soud zrušil § 9 odst. 5 advokátního tarifu jako celek, a to v zásadě ze stejných důvodů, jaké vyjádřil v předchozích nálezech týkajících se § 9 odst. 5 advokátního tarifu, je navíc zřejmé, že stěžovateli byla přiznána odměna za výkon funkce opatrovníka vycházející z ustanovení, které bylo neústavní a jehož aplikací došlo k porušení stěžovatelova práva na rovnost ve spojení s právem získávat prostředky pro své životní potřeby prací.

23. Pokud se týče jednotlivých úkonů, tak jde zásadně o otázku podústavního práva, se kterou se krajský soud dostatečně vypořádal. Jak vysvětlil, smyslem ustanovení opatrovníka je, aby účastník, který nemůže sám hájit svá práva před soudem, byl v řízení zastoupen, necílí naopak na řešení případných dalších právních problémů či sporů mezi účastníky, a to ani k mimosoudnímu jednání. Jakkoli stěžovateli bylo oznámeno, že jeho funkce opatrovníka zanikla, až usnesením ze dne 25. 3. 2021, nic to nemění na tom, že stěžovatelem realizované úkony překročily rámec, pro který byl jako opatrovník ustanoven. Stěžovatel byl ostatně s žalovaným v kontaktu a žalovanému nic nebránilo hájit svá práva před soudem, přičemž nebyl důvod, aby využíval opatrovníka jako svým způsobem bezplatnou právní pomoc. Ačkoli byl žalovaný slovy stěžovatele "normálně kontaktní osobou" (jak uvedl v odpovědi na výzvu soudu ze dne 10. 3. 2021), stěžovatel s žalovaným na náklady státu společně řešili právní situaci žalovaného. Rizika, že mu různé "mimosoudní" úkony nebudou státem proplaceny, si stěžovatel musel být jako právní profesionál vědom.

V. Závěr

24. Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že usnesením Krajského soudu v Brně č. j. 15 Co 92/2021-165 ze dne 16. 8. 2021 a výrokem II usnesení Městského soudu v Brně č. j. 34 C 102/2019-129 ze dne 25. 3. 2021 byla porušena práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na rovnost účastníků v řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem stěžovatele podnikat a získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod. Tato usnesení proto v daném rozsahu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)